

Metsäbiotalouden tiedepaneelin asiantuntijalausunto

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta

Asia: HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Kysymys: Talousarvion kestävän kehityksen budjetoinnin tarkoituksenmukaisuus kestävän kehityksen seurannan ja päätöksenteon kannalta sekä kestävän kehityksen budjetoinnin politiikkajohdonmukaisuus eri hallinnonaloilla.

Aika: keskiviikko 16.10.2024 klo 9:00.

Johdanto

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen vuoden 2025 talousarvioksi sekä siihen liittyviksi lakiesityksiksi 23.9.2024. Globaali kestävän kehityksen toimintaohjelma, Agenda 2030, asettaa yhteiset tavoitteet kestävän kehityksen toteuttamiseksi kaikille YK:n jäsenmaille. Agenda 2030 pyrkii kestävään kehitykseen niin talouden, ihmisten hyvinvoinnin kuin ympäristönkin kannalta. Vuoden 2025 talousarvioesitykseen sisältyy huomioita kestävän kehityksen edistämisestä ja sen kytköksestä talousarvioon jokaisella hallinnonaloilla. Eri hallinnon sektoreiden ja tason läpäisevyys onkin tärkeää systeemisen kestävyuden edistämisessä. Tässä lausunnossa keskitytään metsäbiotalouden kokonaiskestävyyden kannalta keskeisiin linjauksiin.

Lausunto

Ilmastotavoitteet

Suomi on osana Euroopan unionia sitoutunut Pariisin ilmastopöytäkirjaan. Suomen ilmastolain tavoitteena on varmistaa, että Suomi saavuttaa hiilineutraaliuden viimeistään vuonna 2035. Kesällä 2024 valmistuneessa "Perusskenaariot energia- ja ilmastotoimien kokonaisuudelle kohti päästöttömyyttä" -hankkeen perusskenaariolaskelmien mukaan Suomi ei ole saavuttamassa hiilineutraalisuustavoitetta vuoteen 2035 mennessä.

Hallitusohjelma sisältää 4 mrd. euron kertaluonteisten investointien kokonaisuuden. Hallitusohjelman mukaiseen investointiohjelmaan ehdotetaan talousarvioesityksessä yhteensä 891 milj. euroa uusina valtuuksina ja määrärahoina. Tästä vuodelle 2025 kohdentuvat määrärahat ovat 298 milj. euroa.

Metsäbiotalouden tiedepaneeli pitää kannatettavana, että hiilineutraaliuden tavoitteita edistetään sektorirajat ylittäen rahoitusinstrumenteilla, jotka kohentavat samaan aikaan ympäristön tilaa ja lisäävät uusiutuvan energian käyttöä edistäviä, vastuullisia investointeja. Paneeli katsoo, että toimien tehokkuutta ja vaikuttavuutta on arvioitava entistä tarkemmin uusimpaan tutkimustietoon perustuen. Uusiutuvan energian investoinnit vaikuttavat voimakkaasti maankäyttöön, eliölajeihin, muihin elinkeinoihin ja esimerkiksi myös harvaan asuttujen alueiden elinvoimaisuuteen. Paneeli katsoo, että yli hallintoaluerajojen on tehtävä yhteistyötä erityisesti tuulivoiman lisärakentamisen osalta. Aikaisen vaiheen osallistaminen projekteihin tukee

uusiutuvan energian hyväksyttävyyttä ja tuo esille eri näkökulmat, joita voidaan pyrkiä prosessin aikana yhteensovittamaan.

Luonnon suojelu ja ennallistaminen

Talousarvioesityksen mukaan "Toimenpiteitä luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi jatketaan. Luonnonsuojelualueverkoston tilaa parannetaan jatkamalla Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toteutusta sekä Helmi-elin ympäristöohjelman toimeenpanoa. Metson toteuttamiseen on varattu 21,4 milj. euroa ja Helmin toteuttamiseen 21,5 milj. euroa. Luonnonsuojeluun ja luonnon virkistyskäyttöön on varattu yhteensä n. 103 milj. Euroa."

Metsäbiotalouden tiedepaneelin tuoreen selvityksen mukaan Suomen metsiin kohdentuu kansalaisten, metsänomistajien, yritysten ja eri politiikkasektoreiden taholta yhä monipuolisempia toiveita (Tyrväinen ym. 2024). Nämä tavoitteet kilpailevat osin keskenään, eikä kaikkia toiveita, kuten hakkuumäärien kasvattamista, aineettomiin hyötyihin perustuvan liiketoiminnan vahvistamista ja luonnon monimuotoisuuden turvaamista voida saavuttaa yhtä aikaa. Kokonaiskestävyyden tarkastelemiseksi valtuuksien ja määrärahojen ja niitä toteuttavien ohjauskeinojen ja investointien synergistisiä hyötyjä ja jännitteitä on tarkasteltava vaikutusten arvioinnin ja tutkitun tiedon pohjalta.

Selvityksemme mukaan luonto- ja ympäristöarvojen rooli metsien käytön hyväksyttävyyteen vaikuttavana tekijänä on selvästi kasvanut viimeisten 20 vuoden aikana. Tämä kehitys tulisi ottaa huomioon ja vahvistaa metsien eri tavoitteet yhdistävää metsäbiotalouden toimintakulttuuria. Kehityksen nähdään myös edistävän ja vahvistavan metsien tuottamien erityyppisten ekosysteemipalveluiden ylläpitoa ja niiden monipuolista taloudellista hyödyntämistä, millä on jo havaittu olennaisia paikallis- ja aluetaloudellisia vaikutuksia.

Suojelualueiden hankinnalla edistetään metsien suojelua sekä turvataan luonnon monimuotoisuutta. Luonnon monimuotoisuutta vahvistetaan luonnonsuojelualueita perustamalla, elinympäristöjä ennallistamalla, kunnostamalla ja hoitamalla. Helmi-elin ympäristöohjelma- ja METSO-ohjelmat ovat tässä keskeisiä työkaluja ja metsäbiotalouden tiedepaneeli katsoo niiden luovan olennaisella tavalla edellytyksiä metsäbiotalouden kokonaiskestävyyden vahvistumiselle. Paneeli pitää ensiarvoisen tärkeänä, että toimenpiteet ja rahoitus kohdennetaan sellaisille alueille, joissa esimerkiksi suojelu- ja monimuotoisuushyödyt ovat korkeat ja elinympäristön ennallistaminen/hoito tuottaa korkealla todennäköisyydellä merkittävää paranemista paitsi itse kohteen myös sen lähialueiden kokonaistilassa. Tavoite edistää YK:n luonnon monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen ja EU:n biodiversiteettistrategian pohjalta laadittavan Suomen luonnon monimuotoisuusstrategian ja toimintaohjelman toimeenpanoa ovat keskeisiä työkaluja tässä priorisoinnissa.

Ennallistamisasetuksen toimeenpanon osalta paneeli katsoo, että on erittäin tärkeää minimoida ennakoimattomat, ei-toivotut vaikutukset, joita sinänsä kannatettavasta ennallistamisesta voi aiheutua. Esimerkiksi hyväkasvuisten, ojitettujen turvemetsien ennallistaminen johtaa tutkitun tiedon perusteella suokasvillisuuden palaamiseen ja todennäköisesti turpeen määrän kasvuun ja suurempaan hiilen sitoutumiseen maaperään. Samalla se johtaa kuitenkin puuston nielun menettämiseen pysyvästi ja mahdollisesti maaperän metaani- ja ilokaasupäästöjen kasvuun, jotka seuraavina vuosikymmeninä voivat heikentää alueen kokonaishiiliasetta. Kokonaisvaikutusten arviointi on siksi tärkeää näiden vaihtosuhteiden merkityksen arvioimiseksi ja toimenpiteiden optimaaliseksi kohdentamiseksi.

TKI-rahoitus ja metsäbiotalouden arvonnäkökulman kasvattaminen

Paneeli pitää hyvänä TKI-rahoituksen tavoitteellista kasvattamista. Paneeli katsoo, että TKI-malli, jolla edistetään ylihallituskautista ja haastelähtöistä TKI-toimintaa tukee tehokkaasti tavoitteita, jotka koskevat

(metsä)biotalouden arvonlisän kaksinkertaistamista ja esimerkiksi siirtymistä puhtaaseen energiaan. Rakentamisen puolella niin uutta arvonlisää kuin ilmastohyötyjä voidaan saada korvaamalla energia- ja päästöintensiivisiä rakennusmateriaaleja pitkäikäisillä ja korkean jalostusasteen kotimaisilla puutuotteilla.

Koska metsiemme hakkuumahdollisuudet eivät mahdollista merkittävää puunkorjuun lisäystä, uutta arvonlisää pitäisi pystyä tuottamaan hakkuumääriä kasvattamatta. Paneelin selvityksen mukaan avainasemassa metsäsektorin arvonlisän kasvattamisessa ovatkin arvoketjujen pidentäminen Suomessa ja sivuvirtojen tehokkaampi hyödyntäminen.

Ilmastotavoitteiden näkökulmasta erityisesti kehittymässä oleva teknisten hiilinielujen käyttöönotto edellyttää pitkäjänteistä sitoutumista. Onnistuessaan tekniset hiilinielut tukisivat sekä ilmasto- että arvonlisätavoitteita metsäsektorilla.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:

Antti Asikainen, Riikka Paloniemi, Liisa Tyrväinen, Markku Karjalainen

Viitattut lähteet:

Tyrväinen L, Paloniemi R., Mäkelä M, Muotka T., Suopajarvi L., Leppänen J., Piironen T., Pynnönen S. ja Hokkanen A. 2024. Mitä metsiltä halutaan 2035? Kansalaisten, metsänomistajien, yritysten ja metsäpolitiikan näkökulma. Metsäbiotalouden tiedepaneelin raportti 3/2024. Metsäbiotalouden tiedepaneeli. Helsinki. 66 s. URN: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-65456-2-2>

Österberg, M., Karjalainen, M., Lintunen, J., Tammelin, T., Asikainen, A., Vakkilainen, E., Toivonen, R., Virta, P. Henn, A., Nuutinen, E-M., Kohl, J., Hassinen, J. 2024. Lankusta lääkkeisiin - Tuoteportfolion arvonnoususta uutta arvonlisää metsäsektorille. Metsäbiotalouden tiedepaneelin raportti 1/2024. Metsäbiotalouden tiedepaneeli. Helsinki. 36 s.

URN: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-65456-0-8>

